

Kościół w krajach Europy Środkowo-Wschodniej w okresie pontyfikatu Ojca Św. Jana Pawła II

Rok 2003 upływa pod znakiem 25-lecia pontyfikatu Ojca Św. Jana Pawła II. W całym Kościele podejmowana jest refleksja nad tym pontyfikatem Papieża, który przybył na Stolicę Piotrową „z dalekiego kraju”, który odbył dotąd ponad 100 pielgrzymek apostolskich poza Włochy. Kościół łączy się przed Bogiem w dziękczynieniu za dar tego Papieża. Organizowane są modlitwy dziękczynne. W ośrodkach teologicznych odbywają się sympozja naukowe na temat nauczania Jana Pawła II. W ów nurt jubileuszowego dziękczynienia i teologicznej refleksji włączył się Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu. W dniach 27 i 28 maja br. odbyła się na Wydziale międzynarodowa sesja naukowa poświęcona wkładowi Ojca Św. Jana Pawła II w odrodzenie się Kościoła katolickiego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. W tych bowiem krajach najbardziej jest widoczny wpływ Jana Pawła II na odnowienie się struktur kościelnych i ożywienie życia religijnego. Na sesję zostali zaproszeni najwyżsi hierarchowie krajów, które pod koniec poprzedniego stulecia uwolniły się spod jarzma totalitaryzmu komunistycznego. Nie wszyscy najwyżsi hierarchowie mogli przybyć osobiście do Wrocławia. Kilku jednak przybyło. Inni przysłali swoich przedstawicieli.

Na rozpoczęcie sesji ks. kard. Marian Jaworski, metropolita lwowski obrządku łacińskiego, przewodniczył w katedrze wrocławskiej Mszy św. sprawowanej w intencji Papieża. Przy ołtarzu stanęli obok niego ks. kard. Kazimierz Świątek, metropolita mińsko-mohylewski, ks. bp Frantyszek Lobkowicz, biskup ostrawsko-opawski, i kilkunastu kapłanów. Wszystkich serdecznie powitał Gospodarz spotkania, ks. kard. Henryk Gulbinowicz, metropolita wrocławski. W swoim słowie wyraził podziw i wdzięczność dla Ojca Św. Jana Pawła II za jego dokonania dla Kościoła w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Wyraził radość z przybycia do Wrocławia tak znakomitych gości z kraju i z zagranicy. W wy-

głoszonej homilii ks. kard. Marian Jaworski podkreślił potrzebę refleksji i zadumy nad tym wszystkim, co dokonało się na naszym kontynencie i w całym świecie za sprawą Piotra naszych czasów. Są to wielkie *magnalia Dei*, za które należy dziękować Bożej Opatrzności.

Po Mszy św. rozpoczęły się obrady w auli Papieskiego Wydziału Teologicznego. We wprowadzeniu ks. rektor PWT zauważył, że Jan Paweł II zapisuje historię współczesnego Kościoła jako niezwykły charyzmatyk, prorok, myśliciel i świadek Ewangelii. Jego dwudziestopięcioletni pontyfikat pokazuje, jak łączy On w sobie charyzmat dwóch apostołów, których imiona nosi, i postawę apostoła Piotra, którego jest następcą. Uobecnia charyzmat apostoła Jana. Jest zakochany w Bogu. Jest myślicielem, filozofem, teologiem i mistykiem w jednej osobie. Jak rzadko kto wnika w tajemnicę Boga i człowieka. Rozwija Janową wizję Boga – Miłości Miłosiernej. W Janowym stylu głosi prawdę o godności człowieka, o jego dziecięctwie Bożym. Na wzór Jana jest blisko Maryi: jest pod Krzyżem i w Wieczerniku. Papież naśladuje także Apostoła Narodów. Jak kiedyś Paweł z Tarsu poniósł chrześcijaństwo do krajów basenu Morza Śródziemnego, odbywając liczne, pełne przygód podróże apostołskie, docierając z Ewangelią nie tylko do ludzi prostych, ale i na ateński Areopag, tak dziś Jan Paweł II niesie chrześcijaństwo na wszystkie kontynenty, do krajów basenu wszystkich oceanów świata i staje z Ewangelią nie tylko przed ludźmi zwyczajnymi, prostymi, ale i przed współczesnym areopagiem – ludźmi nauki, kultury i polityki. Patrząc na jego działalność, dziś dotkniętą już widocznymi dolegliwościami fizycznymi, można powiedzieć, że ten współczesny Apostoł Narodów realizuje Pawłową dewizę: „Wszystko mogę w Tym, który mnie umacnia” (Flp 4,13). Widać również w obecnym Papieżu uosobienie apostoła Piotra. Papież zdaje się powtarzać codziennie za Piotrem: „Tak, Panie, Ty wiesz, że Cię kocham” (J 21,15b); i na nowo potwierdzać: „Panie, do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego” (J 6,68). W takiej postawie, w której spletają się charyzmaty wspomnianych trzech apostołów, Papież służy Kościołowi i światu. Można powiedzieć, za ks. kard. Marianem Jaworskim, że Jan Paweł II swoją charyzmatyczną działalnością uczynił obecnym Kościół w dzisiejszym świecie. Zrealizował tym samym najważniejszy postulat Soboru Watykańskiego II, którego był uczestnikiem i współkonstruktorem, aby Kościół czynić obecnym w świecie współczesnym, w myśl Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym.

Prezentacja głównego tematu sesji miała u wszystkich prelegentów podobną strukturę. Najpierw nawiązywano do czasów, kiedy światem władowały dwa totalitaryzmy: faszystowski i sowiecki. Więcej uwagi poświęcono niszczeniu Kościoła przez władze komunistyczne w krajach tzw. Bloku Wschodniego. Ks. kard. Marian Jaworski z Ukrainy, ks. kard. Kazimierz Świątek z Białorusi, ks. kard. Janis Pujats z Łotwy przypomnieli, że reżim sowiecki zlikwidował na tamtych terenach struktury diecezjalne, kurie, seminaria duchowne, a kościoły zamienił na magazyny i muzea ateizmu, niszcząc niekiedy przy tym perły sztuki sakralnej. Przedstawiciele Kościoła grecko-katolickiego: ks. abp Jan Martyniak z Przemysła, ks. bp Włodzimierz Juszcak z Wrocławia i ks. bp Julian Gbur ze Stryja, przedstawili tragiczną sytuację Kościoła unickiego za czasów Rosji Sowieckiej i Związku Radzieckiego. Kościół ten musiał zejść do podziemia i doświadczył ogromu cierpień. O podobnym spustoszeniu mówili także nasi południowi i zachodni sąsiedzi: ks. kard. Jan Chryzostom Korec ze Słowacji, ks. bp Franciszek Lobkowicz z Czech i ks. bp Rudolf Müller z Görlitz.

Sytuację Kościoła w naszym kraju nakreślił, w miejsce nieobecnego ks. Prymasa, ks. abp Damian Zimoń, metropolita katowicki. W drugim etapie prezentacji wskazywano na znaczenie wyboru ks. kard. Karola Wojtyły na papieża. Wybór ten budził nadzieję w uciskanych Kościołach. Mówiono wtedy nie tylko w Polsce o nowym Papieżu, że to jest nasz człowiek; to jest ktoś, kto zna komunizm; ktoś, kto upomni się o doświadczany Kościół, o godność poniżanego człowieka w tym rejonie świata. Nadzieje spełniły się. Jan Paweł II już w Gnieźnie, w czasie swojej pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny, mówił: *Papież Jan Paweł II – Słowianin [...] przychodzi [...] aby wobec całego Kościoła, Europy i świata mówić o tych często zapomnianych narodach i ludach... Przychodzi wołać wołaniem wielkim. Przychodzi ukazywać te drogi, które na różny sposób prowadzą z powrotem w stronę Wieczernika Zielonych Świąt, w stronę krzyża i Zmartwychwstania. Przychodzi wszystkie te narody i ludy – wraz ze swoim własnym – przygarnąć do serca Kościoła: do serca Matki Kościoła, której ufa bezgranicznie.*

Zapowiedź Jana Pawła II znalazła wypełnienie. Pod wpływem jego działania powoli zaczęło zmieniać się oblicze Kościoła w Europie i świecie.

W prezentowanych wykładach wiele uwagi poświęcono roli pielgrzymek Jana Pawła II do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, które Papież odwiedził (z wyjątkiem Białorusi i Rosji). Zgodnie wskazywano na ich szczególny wpływ nie tylko na zmianę atmosfery, ale na wytyczenie nowych perspektyw dla odwiedzanych Kościołów i narodów. Ks. kard. Pujats z Rygi porównał nawet wizytę Papieża na Łotwie w 1993 roku do odzyskania przez ten kraj niepodległości. Owe wizyty Papieża przyniosły we wszystkich krajach błogosławione owoce: powstanie nowych diecezji, powołanie nowych biskupów, budowę nowych świątyń i obiektów sakralnych, powrót religii do szkół, powrót wydziałów teologicznych na uniwersytety, powstawanie szkół katolickich, wznowienie działalności Caritasu, wznowienie duszpasterstwa wojskowego, podjęcie duszpasterstwa w szpitalach, więzieniach itd. Wszystkie relacje o tych wydarzeniach, ułożone chronologicznie, były wypełnione szczegółami i zostały poparte dokładną statystyką. We wszystkich prezentacjach mówiono o faktach, pokazano, w jaki sposób Kościół w postkomunistycznych krajach wrócił do normalnej działalności, jak doszło do odrodzenia kościelnych struktur i życia religijnego pod wpływem działalności pasterskiej obecnego Biskupa Rzymu.

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu zamierza wydać te ciekawe materiały z odbytej sesji w formie książki. Będzie to z pewnością bardzo cenna dokumentacja, dotycząca najnowszej historii Kościoła na naszym kontynencie a zarazem stosowna forma uczczenia 25-lecia pontyfikatu Papieża Polaka. Należy wyrazić nadzieję, że owego powiewu Ducha w tej części Europy, dokonanego za sprawą Piotra naszych czasów, nie przegaszają nowi głosiciele hasła; „żyjmy tak, jakby Boga nie było” – *etsi Deus non daretur*. Bóg jest silniejszy od człowieka. Chrystus dał obietnice Kościołowi: „a bramy piekielne go nie przemogą” (Mt 16,18b).

ks. Ignacy Dec